

ствуєт о достаточнo високoм туристсько-рекреаційнoм потенціалі Донецької області в цілому і можливостях оптимізації управління і розвитку туризму в регіоні.

1. Бовсуновська А.Я. Географія туризму. – Донецьк: ДИТБ, 2002. – 411 с.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. – 395 с.
3. Давыдов В.Д. Голубое ожерелье Донбасса. – Донецьк: Донбасс, 1980. – 100 с.
4. Донбасс. Взгляд в будущее. Донецкая область – 2000. – Донецьк: ВТФ ИНТЕР-ДОНБАСС, 1999. – 384 с.
5. Донбас заповідний. Науково-інформаційний довідник-атлас / Під заг. ред. С.С.Куруленко, С.В.Третьякова. – Донецьк: Донецька філія Державного інституту підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів Міністерства України, 2003. – 160 с.
6. Заповедная природа Донбасса: Путеводитель / Сост. А.З.Дидова. – 2-е изд. доп. – Донецьк: Донбасс, 1987. – 168 с.
7. Мотиенко Я.В. Курорты Донбасса: Путеводитель. – 2-е изд. испр. и доп. – Донецьк: Донбасс, 1983. – 52 с.
8. Пельтихин А.С. Особенности рек Донбасса и рекреация // Сб. материалов науч.-практ. конф. «Туризм – перспективная отрасль экономики Украины». – Донецьк: ДИТБ, 1995. – С.123-124.
9. Рекреационные зоны и туристско-экскурсионные маршруты Донецкой области «Мой Донбасс». Т.1 / Под ред. В.Ф.Горягина, С.С.Куруленко. – Донецьк: ДИТБ, 2001. – 215 с.
10. Синельщиков Р.Г. и др. Памятники природы Донетчины: Путеводитель. – Донецьк: Донбасс, 1979. – 96 с.
11. Количественные методы в исторических исследованиях / Под ред. И.Д.Ковальченко. – М., 1984. – 384 с.
12. Данильчук В.Ф., Алейникова Г.М., Бовсуновская А.Я., Голубничая С.Н. Методология оценки рекреационных территорий. – Донецьк: ДИТБ, 2003. – 197 с.

Получено 24.02.2006

УДК 379.85

В.В.АБРАМОВ, М.В.БУБЛІЙ

Харківська національна академія міського господарства

ВПЛИВ СУЧАСНОГО СТАНУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ ДЛЯ ГРОМАДЯН З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ В УКРАЇНІ

Розглядається сучасний стан соціальної та туристської інфраструктури міст України з точки зору їх пристосованості до потреб людей з обмеженими фізичними можливостями та маломобільних груп населення. Пропонуються заходи щодо підвищення доступності об'єктів туристської інфраструктури для інвалідів.

Інвалідність є явищем соціальним, уникнути якого не може жодне суспільство, і тому кожна держава відповідно до рівня свого розвитку, пріоритетів та можливостей формує соціальну та економічну політику щодо осіб з фізичними та (або) розумовими вадами. Не дивлячись на

це, проблема лікування, реабілітації та соціальної адаптації людей з особливими потребами залишається надзвичайно гострою у всьому світі.

Оцінка ступеня поширення інвалідності у світі свідчить про те, що близько 10 % населення Європи страждає від тих чи інших тривалих і серйозних захворювань, внаслідок яких настає інвалідність [2]. Ці цифри красномовно свідчать про масштабність проблеми.

На сьогодні актуальність захисту інвалідів в Україні набуває особливого значення у зв'язку з постійним зростанням їх частки у загальній структурі населення. У період першого десятиріччя незалежності нашої держави чисельність інвалідів збільшилась з 2,1 до 2,66 млн. осіб (з 4 до більш як 5 відсотків загальної чисельності населення) [2].

Проблемам захисту інвалідів присвячена значна кількість робіт вітчизняних та закордонних авторів. Її, зокрема, розглядають С.Григор'єв, А.М.Ахметшин, М.Н.Сапіжєв, С.П.Свєєєв, Г.Р.Сахибзаєєв, О.П.Головіна та ін. Але питання пристосованості соціальної інфраструктури міст і селищ України до вимог людей, які мають певні фізичні вади, проте потребують всебічного культурно-пізнавального розвитку, виходу з ізоляції, що найкраще досягається саме завдяки туристським подорожам, потребує більш детального вивчення. Данні обставини і зумовили вибір об'єкта та предмета дослідження.

Об'єктом цього дослідження виступає стан сучасної інфраструктури міст України з точки зору їх пристосованості до потреб людей з обмеженими фізичними можливостями та мало мобільних груп населення.

Так, якщо у більшості розвинутих країн світу проблеми людей з фізичними, або розумовими вадами мають переважно психологічне підґрунття, то у нашій державі до них додаються ще й проблеми суто побутового характеру.

Більшість значущих об'єктів соціальної інфраструктури, а саме об'єкти міського господарства, громадські будівлі та споруди, транспортні та пішохідні комунікації, зелені зони та дитячі майданчики, в Україні залишаються недоступними для інвалідів та маломобільних груп населення, бо вони не відповідають вимогам середовища їх життєдіяльності.

Відвідування об'єктів мілкороздрібної торгівлі, користування суспільним транспортом та банальне пересування по вулиці вимагає від таких людей значних зусиль. Цікаво, що все це має місце поруч з потужним зведенням нових будівель і споруд, відкриттям підприємств харчування, розважальних закладів, оновленням транспортного парку містечок, спорудженням нових і реконструкцією вже існуючих засобів

розміщення. Але все це створюється виключно для здорових людей. Виникає питання: як же бути людям, що мають обмежені можливості у пересуванні? Той факт, що їм набагато важче пересуватися ніж здоровим людям, не означає, що вони повинні увесь час проводити у межах свого помешкання, відокремлюватися від суспільства, втрачаючи надії на можливість повноцінного існування. Наявна ситуація є наслідком помилкової соціальної політики, що орієнтована виключно на сегмент „здорового” населення та відображає інтереси тільки цієї категорії громадян. Завдяки цьому структура виробництва і побуту, культури і дозвілля, соціальних послуг в Україні залишається непристосованою до потреб людей, що мають вади здоров'я. Той факт, що саме культура і дозвілля є одними з найважливіших форм соціальної реабілітації людини, соціальної адаптації до умов зовнішнього середовища, єдиним шансом на вихід з ізоляції, не можна залишатися непоміченим владою та суспільством.

Треба зазначити, що вирішальну роль у процесі культурного пізнання завжди відігравав і відіграє туризм. Для здорової людини туризм – це пізнання і оздоровлення одночасно. То невже це не потрібно хворій людині, яка навіть відчуваючи певні фізичні вади має непереборне прагнення доторкнутися до архітектурного, художнього надбання людства, поринути у чарівний світ природи, збагатитися культурою та традиціями попередніх поколінь?

Туризм – один з найважливіших факторів соціальної адаптації та реабілітації інвалідів. Він допомагає побороти накопичення негативних відчуттів, довести оточуючим, а найголовніше самому собі, можливості свого організму у духу, відчути повне активності і емоцій життя [1].

Чому людина, що має певні фізичними вади повинна відмовляти собі у задоволенні у тих самих потреб, що має і здорова людина, лише через непристосованість туристської інфраструктури до вимог середовища її життєдіяльності?

Висновок може бути тільки один: Європа та світова спільнота давно вже стала на шлях активного розвитку оздоровчого туризму для інвалідів, бо розуміє його незрівнянний внесок у процеси соціальної адаптації та соціалізації осіб з особливими потребами у суспільство, у процеси об'єднання людей зі спільними потребами та інтересами, у необхідність допомогти людині з обмеженими фізичними можливостями зміцнити не тільки тіло, але й дух та свідомість.

Сьогодні прийшов час і для нашої держави усвідомити необхідність розвитку оздоровчого туризму для інвалідів, провести експертизи існуючих об'єктів туристської інфраструктури та розробити безпереш-

кодний доступ людей з обмеженими можливостями у пересуванні до вищезазначених об'єктів, щоб зробити рішучий крок назустріч людям сповненим волею до активного, емоційного, повного вражень життя.

Розглядаючи систему транспортного забезпечення, необхідно зазначити, що у кожному автобусі, поїзді, літаку повинен бути влаштований спеціальний підйомник. Крім того, що за його допомогою можна буде підняти інваліда, даний пристрій може стати у нагоді і вагітній жінці, і матері з немовлям, і похилим громадянам. У салоні транспортного засобу обов'язково повинні бути спеціально відведені та облаштовані місця для інвалідів з візками.

Переважає більшість готелів та інших засобів розміщення потребують значної реконструкції. В таких закладах необхідно облаштувати спеціальні під'їзди, що дали б змогу безперешкодному пересуванню людей з обмеженими фізичними можливостями по території готельних комплексів. Будь-якому клієнту не завадять, наприклад, поручні, що будуть прикріплені у ліфтах та коридорах. Якщо їх стилізувати певним чином під колорит готелю, то вони можуть стати навіть певною прикрасою інтер'єру. Облаштовувати усі номери у готелях у відповідності до вимог інвалідів – це не економічно, бо за увесь рік може не приїхати жодної людини, але 1-2 таких номера необхідні. У них всі гострі кути мають бути захищені спеціальним покриттям, що не завадить і здоровій людині. Інколи від перепадів температури клієнтам стає погано у ванних кімнатах, поручні, що проходять по стінах допоможуть у такій ситуації. Не зайвим у такому випадку буде і телефонний апарат, розташований у санітарному вузлі. Ідеально, якщо керівництво готелю потурбується про облаштування спеціальним санітарним обладнанням номерів для людей з обмеженими фізичними можливостями. Захищені розетки та пульт дистанційного управління всіма приборами, що знаходяться у кімнаті, – телевізором, настільними лампами і т.п. – зручні для будь-якого клієнта.

На рівні Міністерства культури і туризму України необхідно скласти туристський довідник для людей з обмеженими можливостями у пересуванні, у якому надати детальну інформацію щодо всіх визначних пам'яток України з урахуванням їх доступності для інвалідів та маломобільних груп населення, як це вже зробили більшість провідних країн світу до числа яких входять Німеччина, Ізраїль, Швейцарія та багато інших держав. Потрібно розробити такі туристські маршрути, які можуть бути цікавими і придатними для вищезазначеної категорії громадян.

Ці мінімальні кроки назустріч людям, які прагнуть жити справжнім, сповненим вражень і емоцій життям, не відчуваючи будь-якої не-

повноцінності, будуть свідчити про високу соціальну спрямованість держави, про її піклування і турботу про стан здоров'я та життєвий тонус своєї нації.

1.Ахметшин А.М. Спортивно-оздоровительный туризм как новый вид адаптивно-го спорта // Адаптивная физическая культура. – 2003. – № 4. – С.36-37.

2.Про становище інвалідів в Україні та основи державної політики щодо вирішення проблем громадян з особливими потребами: Державна доповідь. – К.: Соцінформ, 2002. – 160 с.

Отримано 16.02.2006

УДК 338.48

Г.А.ТАРАСЕНКО, М.М.ПОКОЛОДНА, канд. геогр. наук
Харківська національна академія міського господарства

ФРАНЧАЙЗИНГОВІ ВІДНОСИНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ

Розглядається питання франчайзингових відносин як одного з елементів стратегії розвитку туристичної галузі України, популяризація франчайзингу серед суб'єктів підприємницької діяльності.

Однією з найприбутковіших і найбільш динамічних галузей світової економіки є туризм. Сфера туристичних послуг в світі забезпечує зайнятість мільйонів людей (10,7% робочих місць). Загалом туристична індустрія забезпечує 10,9% світового валового продукту. На долю туризму приходить 11% капітальних інвестицій, більше 11% світових споживчих витрат, більше 5% всіх податкових надходжень і третя частина світової торгівлі послугами, а саме 35%. Питома вага доходів від туризму в загальній сумі надходжень від експорту досить висока (в Іспанії – 60%, в Австрії – 40%) і складає основу державного бюджету багатьох країн [4]. Туризм стимулює розвиток національного господарства, сприяє ефективному використанню природного та історико-культурного потенціалу країни.

Туризм проголошено пріоритетною галуззю розвитку економіки України. Ринок туристичних послуг України постійно розвивається: зростає кількість туроператорів та турагентств, підприємств гостинності, екскурсійних бюро. У 2004 році нараховувалося 1192 підприємства готельного типу. Станом на 01.01.05р. було зареєстровано 1028 туроператорів та 1726 турагентів, відповідно 37 та 63%. З 2005 р. Україну прийнято до Європейської туристичної комісії. Україна регулярно приймає участь у міжнародних виставках, присвячених туризму і організує проведення виставок в країні. Так, на 2006 р. заплановано проведення 14 таких заходів в Україні [2].